

**YASHIL QIMMATLI QOG‘OZLAR: AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA
MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH
KATALIZATORI SIFATIDA**

Nodir G‘iyosalievich Xidirov

Ph.D (iqtisodiyot), dotsent,

Toshkent moliya instituti

Kurashev Sobir Saidmurod o‘g‘li

Magistrant, Toshkent moliya instituti

Abduqaxxor Tursunaliyev Abduvali o‘g‘li

Magistrant, Toshkent moliya instituti

Annotatsiya: Yashil qimmatli qog‘ozlarning rivojlanishi moliyaviy ahvolni tubdan o‘zgartirib, aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ moliyaviy boshqaruvni yaxshilash uchun katalizator vazifasini o‘tamoqda. Atrof-muhitga oid xavotirlar kuchayib borayotgan bir paytda, korporatsiyalar barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan yashil obligatsiyalar, yashil aksiyalar va boshqa investitsiya vositalarining paydo bo‘lishi bilan bog‘liq bo‘lgan transformatsion davrni boshdan kechirmoqda. Ushbu maqolada yashil qimmatli qog‘ozlarning korporativ kontekstda ekologik mas‘uliyatga qaratilgan moliyaviy strategiyalarni boshqarishdagi hal qiluvchi roli o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: Yashil qimmatli qog‘ozlar, moliyaviy menejment, atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG), barqaror moliya, integratsiyalashgan hisobot (ISR), korporativ barqarorlik, atrof-muhitga ta‘sir, sertifikatlash jarayonlari.

**GREEN SECURITIES: A CATALYST FOR IMPROVING FINANCIAL
MANAGEMENT IN JOINT-STOCK COMPANIES**

Nodir Giyosalievich Khidirov

Ph.D (in economics), associate professor,

Tashkent Institute of Finance

Kurashev Sobir Saidmurod ugli

Master student, Tashkent Institute of Finance

Abdukakhkhor Tursunaliyev Abduvali ugli

Master student, Tashkent Institute of Finance

Abstract. The rise of green securities is reshaping financial landscapes, acting as catalysts for enhancing corporate financial management within joint-stock companies. Amidst escalating environmental concerns, corporations are navigating a transformative era, propelled by the emergence of green bonds, green stocks, and other investment instruments geared towards sustainability. This paper explores the pivotal

role of green securities in steering financial strategies towards ecological responsibility within the corporate context.

Keywords: Green Securities, Financial Management, ESG (Environmental, Social Governance), Sustainable Finance, ISR (Integrated sustainable reporting), Corporate Resilience, Environmental Impact, Certification Processes.

KIRISH

Atrof-muhit muammolari kuchayib va korporativ mas'uliyatga e'tibor ortib borayotgan bir davrda moliyaviy tizim chuqur o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu o'zgarishlarga sababi asosiy vositalardan biri yashil qimmatli qog'ozlarning paydo bo'lishidir. Yashil obligatsiyalar, yashil aksiyalar va barqarorlikka yo'naltirilgan boshqa investitsiya vositalarini o'z ichiga olgan ushbu moliyaviy vositalar kapitalni ekologik mas'uliyatli tashabbuslarga yo'naltirish uchun kuchli vosita sifatida moliyaviy maydonga chiqdi. O'zaro bog'liq bo'lib borayotgan global iqtisodiyot fonida korporatsiyalar atrof-muhitga, jamiyatga va boshqaruvga ta'siri bo'yicha tobora ko'proq nazorat ostida tutilmoqda. Atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) omillarining korporativ faoliyatni baholashda muhim ko'rsatkichlar sifatida ko'rilishi korxonlarni baholash va qiymatlashda katta o'zgarish bo'lganini anglatadi. Bugungi kunda xalqaro amaliyotda, investorlar, iste'molchilar va tartibga soluvchi tashkilotlar kompaniyalarning uglerod chiqindilari va resurslarni iste'molidan tortib, adolatli mehnat amaliyoti va axloqiy boshqaruvigacha bo'lgan muammolarni qanday hal qilishiga katta ahamiyat berishmoqda. ESGning korporativ qarorlar qabul qilish jarayoniga integratsiyalashuvi barqaror biznes amaliyotlari nafaqat axloqiy jihatdan maqtovg'a sazovor, balki moliyaviy jihatdan ham barqaror bo'lishini ko'rsatadi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi yashil qimmatli qog'ozlarning ushbu o'zgaruvchan moliyaviy maydondagi muhim rolini, ayniqsa aksiyadorlik jamiyatlari misolida ko'rishdan iborat. Moliyaviy menejmentning nuanslariga chuqurroq kirib borar ekanmiz, yashil qimmatli qog'ozlar shunchaki moliyaviy vositalar emasligi ayon bo'ladi, balki ular kompaniyalarni ESG tamoyillariga moslashtiradigan, risklarni va kapital xarajatlarini kamaytiradigan hamda ularning uzoq muddatli barqarorligini mustahkamlaydigan strategik vositalardir. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, maqolada yashil qimmatli qog'ozlarni qabul qilish aksiyadorlik jamiyatlarida nafaqat moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish katalizatori bo'lib, balki barqaror va chidamli biznes amaliyotlari tashkil etishini ko'rib chiqish hamda yoritishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil qimmatli qog'ozlar va ularning aksiyadorlik jamiyatlaridagi moliyaviy boshqaruvga ta'siri bilan bog'liq qiziqish va tadqiqotlarning o'sib borishi iqtisodiy faoliyat, ekologik barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik (ESG) ning yanada kengroq e'tirof etilishini aks ettiradi. Ushbu sohadagi adabiyotlar bir qator tadqiqotlar, hisobotlar va tahlillarni o'z ichiga oladi, ular yashil qimmatli

qog'ozlardan foydalanishning turli qirralarini va ularning oqibatlarini yoritib beradi. Bose va Gupta (2020) yashil obligatsiyalar bozori, sertifikatlash jarayonlari va ularning atrof-muhitga ta'siri haqida tushuncha berdi [1]. Ularning tadqiqoti ekologik maqsadlarga erishishda yashil obligatsiyalarning samaradorligini baholash zarurligini ta'kidlaydi. Sertifikatlash jihati yashil qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq ekologik da'volarga bir qator tekshiruvlarni qo'shadi.

Ko'chmas mulk bozorini o'rganar ekan, Bollen va Tangda (2011) moliyaviy qarorlarning atrof-muhitga kengroq ta'siri haqida tug'ilgan savollarga, o'z holicha saqlash haqidagi qimmatli tushunchalari orqali javob beradi [2]. Ularning fikricha atrof-muhit omillarining bozor qiymatiga qanday ta'sir qilishini tushunish yashil qimmatli qog'ozlarning moliyaviy natijalarga ta'sir qilish samaradorligini baholashda juda muhimdir.

Eccles va Serafeim (2013) yirik investorlarning korporativ boshqaruvdagi rolini o'rganganlar [3]. To'g'ridan-to'g'ri yashil qimmatli qog'ozlarga e'tibor qaratishmagan bo'lsada, empirik tahlillari yirik manfaatdor tomonlar kompaniyalarda barqarorlik amaliyotini qanday boshqarishi mumkinligi haqida g'oyalar taklif etadilar. Goss va Roberts (2011) korporativ ijtimoiy mas'uliyatning (KSM) bank kreditlari narxiga ta'sirini o'rganishadi [4]. KSM tashabbuslarining moliyaviy oqibatlarini tushunish bizga yashil qimmatli qog'ozlarni moliyaviy strategiyalarga integratsiya qilishning potensial iqtisodiy foydalarini baholashimiz mumkin bo'lgan obyektivni beradi.

Flammer (2013) sarmoyadorlarning ekologik ta'sirdan ogohlanish va uning aktsiyadorlar munosabatiga ta'sirini o'rganadi [5]. Ushbu tadqiqot investorlarning kayfiyati va bozor dinamikasi yashil qimmatli qog'ozlarning moliyaviy oqibatlariga qanday ta'sir qilishi mumkinligini tushunishimizga yordam beradi. Jo va Na (2012) moliyaviy bozorda korporativ barqarorlik qiymatini baholaydi, ayniqsa inqiroz davrida. Olib borilgan tadqiqot barqaror amaliyotlar, jumladan yashil qimmatli qog'ozlarni qabul qilish qiyin iqtisodiy sharoitlarda moliyaviy barqarorlikka qanday ta'sir qilishi mumkinligiga oydinlik kiritadi [6].

Iccles va Krzus (2010) barqaror strategiya sifatida integratsiyalashgan hisobotlar sistemasini ko'rsatadi [7]. Kengroq konseptsiyaga e'tibor qaratgan holda, ularning tadqiqoti har tomonlama mukammal hisobot yashil qimmatli qog'ozlarning moliyaviy ko'rsatkichlarga haqiqiy ta'sirini qanday ekanligini tushunishi mumkinligini o'rganish uchun asos yaratadi. Bebbington esa (2017) uglerodni ochish cheklovlariga e'tibor qaratadi [8]. Ularning buxgalteriya hisobi, tashkilotlar va jamiyatdagi tadqiqotlari bizga faqat oshkor qilish mexanizmlariga tayanishdagi qiyinchiliklarni eslatib turadi va yashil qimmatli qog'ozlar samaradorligini ishonchli baholash zarurligini ta'kidlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani yozishda biz induksiya va sistematik sharhlash metodidan foydalandik, bunga sabab induksiya metodi mavzudagi epmerik ma'lumotlar ozligi hamda tahlil qilishda yashil qimmatli qog'ozlarni emissiya qilgan aksiyadorlik jamiyatlarining statistik ma'lumotlari tahlil uchun yetarli darajada shakllanmaganligini sabab sifatida ko'rsatamiz.

ASOSIY NATIJALAR

1. Integratsiyalashgan barqarorlik bo'yicha hisobotlar va yashil qimmatli qog'ozlar.

Rivojlanayotgan yashil qimmatli qog'ozlar bozori ushbu moliyaviy vositalarning ko'p qirrali ta'sirini qamrab oluvchi keng qamrovli hisobot amaliyoti zarurligini ko'rsatadi. Eccles va Krzus (2010) tomonidan ko'zda tutilgan barqarorlik bo'yicha integratsiyalashgan hisobot (ISR) bu ehtiyojni qondirish uchun aksiyadorlik jamiyatlari uchun kuchli asosni taklif qiladi [7]. ISR moliyaviy va barqarorlik ma'lumotlarini yagona formatda birlashtiradi va u an'anaviy CO₂ emissiyasigagina bog'liq emas. Ushbu tizim atrof-muhit uchun foydali loyihalarni moliyalashtiradigan yashil qimmatli qog'ozlar bilan quyidagi sabablarga ko'ra juda mos keladi:

- yagona hujjat taqdim etish: ISR yashil qimmatli qog'ozlarning nafaqat atrof-muhitga ta'sirini emas, balki kompaniyaning umumiy qiymatini yaratishga qanday hissa qo'shayotganini ko'rsatadi. Bu qanday qilib ushbu investitsiyalar rentabelligini oshirish, xavfni kamaytirish va brend obro'sini oshirishni ko'rsatadi;

- moliyaviy va atrof-muhit ko'rsatkichlarini bog'lash: Yashil obligatsiyalar chiqarish va ularning natijalarini hisobot tizimiga integratsiyalash orqali kompaniyalar atrof-muhitni muhofaza qilish tashabbuslarining moliyaviy afzalliklarini namoyish etishlari mumkin, bu esa keyingi investitsiyalar va innovatsiyalarni rag'batlantirishi mumkin;

- shaffoflik va hisobdorlikni oshirish: Keng qamrovli ISR aksiyadorlik jamiyatlarida yirik ulush egalari yashil qimmatli qog'ozlarning atrof-muhitga ta'siri va moliyaviy oqibatlari to'g'risida ochiq hisobot berish orqali ishonch mustahkamlanadi, xabardor qarorlar qabul qilish va shu bo'yicha ish ko'rishni osonlashtirishda yordam beradi.

Ushbu amaliyot sinovdan o'tmoqda va dunyodagi ba'zi korxonlar uni o'z amaliyotlarida sinab ko'rmoqdalar. ISR yashil qimmatli qog'ozlar bilan birgalikda ishlatilishi hali yangi soha bo'lsa-da, quyidagi ba'zi kompaniyalar ushbu yondashuvda peshqadamlik qilmoqdalar:

- Ørsted (Daniya): ushbu energetika kompaniyasi qazib olinadigan yoqilg'idan qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tdi va yashil obligatsiyalar qayta tiklanadigan energiya loyihalarini qanday moliyalashtirganini ko'rsatish uchun ISR

dan foydalangan, bu esa moliyaviy ko'rsatkichlarning yaxshilanishiga va CO₂ emissiyasini kamaytirishga olib keldi [15];

- Unilever (Niderlandiya): ushbu iste'mol tovarlari giganti ESG ma'lumotlarini, shu jumladan yashil obligatsiyalar tashabbuslarini o'zining yillik hisobotlariga birlashtirdi va barqaror manbalar va ijtimoiy mas'uliyatga investitsiyalar uzoq muddatli qiymat yaratishga qanday hissa qo'shishini namoyish etadi [16];

- Siemens AG (Germaniya): ushbu ko'p millatli konglomerat ISR dan toza texnologiyalar bo'yicha yashil obligatsiyalar bilan moliyalashtirilgan tadqiqot va ishlanmalar innovatsiyalar va xavfsiz bozor ustunligini ta'kidlash uchun foydalanadi va natijada moliyaviy barqarorlikka hissa qo'shadi [17].

Yashil qimmatli qog'ozlar uchun ISRni qabul qilishning afzalliklari:

- yirik ulush egalari ishtirokining kuchayishi: Ushbu kengqamrovli hisobot investorlar, mijozlar va yirik ulush egalari o'ratsida ishonch va hamkorlikni kuchaytiradi, barqaror rivojlanish maqsadlariga mos keladigan sarmoya va iste'dodlarni jalb qiladi;

- risklarni boshqarishning takomillashadi: atrof-muhit risklari va ularni kamaytirish strategiyalari to'g'risida shaffof hisobot berish orqali kompaniyalar mas'uliyatli boshqaruvni namoyish etishlari va xavf-xatarni yoqtirmaydigan investorlarni jalb qilishlari mumkin;

- sog'lom raqobat kuchayadi: ISRni qabul qiladigan va yashil qimmatli qog'ozlardan faol foydalanadigan kompaniyalar ESG tamoyillarini qadrlaydigan moliyalashtirish manbalari, bozor ulushini va iste'dodlarni potentsial ta'minlab, uchun obro' qozonadilar;

- normativ hujjatlarga muvofiqlik: ISRning ishonchli amaliyotlari kompaniyalarga rivojlanayotgan atrof-muhit qoidalari va ma'lumotlarni oshkor qilish talablariga rioya qilishda, huquqiy xavflarni va potentsial jarimalarni kamaytirishda yordam beradi.

Biroq barcha sohada bo'lganidek, ushbu soha hali yangi bo'lgani uchun ham uning amaliyotga keng yoyilishida o'ziga yarasha qiyinliklar mavjud. Ular:

- standartlashtirish va tekshirish: GRI (Global Reporting Initiative) va SASB (Sustainability Accounting Standards Board) kabi tizimlar mavjud bo'lsa-da, yashil investitsiyalarni keyingi standartlashtirish va tekshirishda shaffoflikni ta'minlash va mahsulot, xizmatlar haqida soxta axborot berilishini oldini olish uchun juda muhimdir;

- baholashni takomillashtirish: ESG masalalarini aniqlash va hisobot berish kompaniya va uning manfaatdor tomonlari uchun eng muhim masalalar bo'lib qolmoqda va doimiy takomillashtirishni talab qiladi;

- ko'p sonli ulushdorlar jalb qilish: ISR aloqasini investorlar, xodimlar va boshqa jamiyatlar kabi turli askiyador jamoalar bilan resonant munosabatda bo'lishi, ishonchni saqlash va korxonalar aksiyalariga bo'lgan talabni maksimallashtirish uchun eng asosiy vositalardir.

ISRni yashil qimmatli qog‘ozlar bilan integratsiyalashuvi aksiyadorlik jamiyatlari uchun sodiqligini shaffof tarzda namoyish etish va sezilarli moliyaviy foyda olish uchun kuchli vosita sifatida o‘rtaga chiqadi. Ushbu yondashuvni qo‘llagan holda, kompaniyalar o‘shish va muvaffaqiyat uchun yangi imkoniyatlarni ochib, yashil kelajakka hissa qo‘shishlari mumkin. Esda tutish muhimki, keng qamrovli ISR va yashil qimmatli qog‘ozlardan samarali foydalanish sari sayohat boshlandi. Peshqadam kompaniyalardan o‘rganish, soha muhokamalarida qatnashish va hisobot berish amaliyotini o‘ziga xos formatiga moslashtirish orqali aksiyadorlik jamiyatlari o‘zlarini barqaror va mas‘uliyatli investitsiyalarga asoslangan bozorlarda yetakchi sifatida ko‘rsatishlari mumkin.

2. *Yashil qimmatli qog‘ozlarning korxonalar moliyaviy faoliyatiga ta’sirlari*

Yashil qimmatli qog‘ozlar moliyaviy maqsadlarni ekologik javobgarlik bilan uyg‘unlashtirishga intilayotgan kompaniyalar uchun qiziqarli taklifni taqdim etadi. Atrof-muhitning afzalliklari aniq bo‘lsa-da, ushbu bozorga kirishdan oldin moliyaviy natijalarni chuqurroq tushunish juda muhimdir. Goss va Roberts (2011) kabi tadqiqotchilar fikrlarini o‘rganish va amaliyotda qo‘llangan misollarni o‘rganish orqali qimmatli natijalar olishimiz mumkin [4]. Quyida aynan yashil qimmatli qog‘ozlarning moliyaviy ta’sirlarini aks ettiruvchi jadval bilan tanishasiz:

1-jadval

Sohasi	Kapital qiymati	Moliyaviy natija	Moliyalashtirish
Potensial foydalar	- Kengroq investorlar bazasi tufayli past foiz stavkalari (Goss & Roberts, 2011)	- Uglerod narxini belgilash yoki qattiqroq qoidalar o‘rnatish kabi ekologik xavflarni kamaytirish	- ESGga yo‘naltirilgan yangi investorlardan diversifikatsiyalangan kapital manbalari
Qiyinchiliklar va kamchiliklar	- Mahsulot yoki xizmat bo‘yicha soxta axborot berish risklari mavjudligi	- Qo‘shimcha tekshirish va ilk tekshirish tufayli yuqori dastlabki xarajatlar talab qilishi	- Cheklangan bozor shaffofligi va likvidlik muammolari mavjudligi
Barqaror rivojlanish maqsadlariga moslik	- moddiy ekologik muammolarni hal qilish uchun yashil investitsiyalarga ustuvor ahamiyat berish	- Moliyaviy daromadlar bilan bir qatorda uzoq muddatli ekologik manfaatlarga e’tibor qaratish	- Yashil investitsiyalarni nafaqat investorlarning jozibadorligi bilan, balki atrof-muhitga ta’siri bilan o‘lchanishi
Amaliy misollar	- Ørsted (Daniya): yashil moliyalashtiriladigan qayta tiklanadigan energiya loyihalari	- Unilever (Niderlandiya): barqaror manbalar ishlab chiqarish uchun yashil	- Siemens AG (Germaniya): yashil obligatsiyalar bilan moliyalashtirilgan toza texnologiyalar

	natijasida kapital qiymati pasaydi va moliyaviy ko'rsatkichlari yaxshilandi.	obligatsiyalar resurslar samaradorligini oshishi va xarajatlarni tejaliishiga olib keldi.	yaratish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlari - yangi bozorlarni ochdi va raqobatdosh ustunlikni ta'minladi.
Qo'shimcha mulohazalar	- Uzoq muddatli istiqbolda kamroq qarz olish xarajatlariga erishish uchun ESG diqqat markazida investor bazasini diversifikatsiya qilish.	- Yashil investitsiyalarni kompaniyaning asosiy biznesi va uzoq muddatli strategiyasi bilan muvofiqlashtirish orqali korxonaga va atrof-muhitga maksimal foyda keltirish.	- Investorlar ishtirokini oshirish uchun bozorda kengroq targ'ibot qilish va yashil qimmatli qog'ozlar haqida xabardorlikni oshirish

* mualliflar tomonidan o'rganilgan ma'lumotlarga asoslanib tuzildi

Yashil qimmatli qog'ozlarni qabul qilish qarz olish xarajatlarini kamaytirish, moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilash va yangi moliyalashtirish manbalarini chaqirish kabi moliyaviy imtiyozlarni taklif qilishi mumkin. Biroq, ushbu bozorda harakat qilish potentsial muammolarni sinchkovlik bilan ko'rib chiqishni, biznesning haqiqiy ekologik maqsadlarga muvofiqligini ta'minlashni va investorlarning ishonchini saqlab qolish uchun shaffoflikni birinchi o'ringa qo'yishni talab qiladi. Yashil qimmatli qog'ozlardan strategik foydalanish va uzoq muddatli ijobiy ta'sirga e'tibor qaratish orqali kompaniyalar moliyaviy muvaffaqiyatga ham, ekologik taraqqiyotga ham erishishlari mumkin. Unutmaslik joizki, asosiy masala yashil qimmatli qog'ozlarga moliyaviy va ekologik manfaatlar uchun strategik vosita sifatida yondashishdir. Bozor rivojlanib, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va standartlar takomillashtirilgani sari yashil qimmatli qog'ozlardan mas'uliyatli foydalanish kompaniya va butun dunyo uchun barqaror kelajak qurishda zaruriyatga aylanadi.

XULOSA

Moliyaviy innovatsiyalar va ekologik javobgarlikning dinamik kesishmasida yashil qimmatli qog'ozlar aktsiyadorlik jamiyatlari uchun strategik vosita sifatida paydo bo'ladi.

Investorlarning kayfiyati yashil qimmatli qog'ozlarning moliyaviy muvaffaqiyatida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ørsted, Unilever va Siemens AG kompaniyalarining real misollari strategik yashil qimmatli qog'ozlardan foydalanish orqali moliyaviy maqsadlarning barqarorlik bilan uyg'unligini ko'rsatadi.

Potensial imtiyozlar kapital xarajatlarini kamaytirish va moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilashni o'z ichiga olsa-da, yashil yuvish xavfi va yuqori emissiya xarajatlari kabi muammolar ehtiyotkorlik bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Moliyaviy yutuqlarni barqarorlik maqsadlariga moslashtirish sinchkovlik bilan baholash, shaffoflik va uzoq muddatli istiqbolni talab qiladi.

Yashil qimmatli qog'ozlarni qabul qilish aksiyadorlik jamiyatlariga moliyaviy barqarorlik va ekologik javobgarlik sari o'zgaruvchan yo'lni taqdim etadi. Yashil qimmatli qog'ozlarni keng qamrovli barqarorlik strategiyasining ajralmas tarkibiy qismi sifatida ko'rish kompaniyalarni ekologik ongga asoslangan bozorda etakchilar sifatida joylashtiradi. Davom etayotgan sayohat rivojlanayotgan standartlarga moslashishni, moliyaviy muvaffaqiyat va ekologik taraqqiyot uyg'un holda mavjud bo'lgan kelajakni ta'minlashni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bose, S., & Gupta, A. (2020). Green bond market, certification, and impact on the environment. *Journal of Corporate Finance*, 65, 101748.
2. Bollen, N. P., & Tang, T. (2011). Is the value of in situ preservation high? Evidence from the real estate market. *Journal of Environmental Economics and Management*, 61(2), 180-194.
3. Eccles, R. G., & Serafeim, G. (2013). The role of large investors in corporate governance: An empirical analysis. *Journal of Applied Corporate Finance*, 25(3), 44-55.
4. Goss, A., & Roberts, G. S. (2011). The Impact of Corporate Social Responsibility on the Cost of Bank Loans. *Journal of Banking & Finance*, 35(7), 1794-1810.
5. Flammer, C. (2013). Corporate social responsibility and shareholder reaction: The environmental awareness of investors. *Academy of Management Journal*, 56(3), 758-781.
6. Jo, H., & Na, H. (2012). The value of corporate sustainability in the financial market during the financial crisis. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 2(2), 125-147.
7. Eccles, R. G., & Krzus, M. P. (2010). One report: Integrated reporting for a sustainable strategy. John Wiley & Sons.
8. Bebbington, J., et al. (2017). The limitations of carbon disclosure: A research note. *Accounting, Organizations and Society*, 58, 1-11.
9. Lee, Y. K., & Park, K. (2013). The effect of corporate social responsibility on brand attitude: The mediating role of consumer-company identification. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20(2), 89-99.
10. White, L. A., & Lee, G. (2017). The Relationship Between Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Evidence From the Banking Industry. *Journal of Applied Business Research*, 33(2), 245-262.
11. Scholtens, B., & Kang, F. (2013). Corporate Social Responsibility and Earnings Management: Evidence from Asian Economies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20(2), 95-112.

12. Jo, H., & Harjoto, M. A. (2011). Corporate Governance and Firm Value: The Impact of Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 103(3), 351-383.
13. Calomiris, C. W., & Nissim, D. (2007). Activity-Based Valuation of Bank Holding Companies. *Journal of Accounting Research*, 45(2), 355-362.
14. Bebchuk, L. A., & Stole, L. A. (1993). Do Short-Term Objectives Lead to Under- or Overinvestment in Long-Term Projects? *The Journal of Finance*, 48(2), 719-729.
15. <https://orsted.com/en/media/news/2023/02/20230222633512>
16. <https://www.unilever.com/news/press-and-media/press-releases/2014/14-03-19-unilever-issues-first-ever-green-sustainability-bond/>
17. <https://esgnews.com/ru/siemens-energy-successfully-places-eur-1-5-billion-green-bond/>
18. Qarshiyeva, M. A. Q., & Xidirov, N. G. I. (2022). O‘zbekiston “Yashil” iqtisodiyot sari. *Science and Education*, 3(12), 984-990.
19. Mehmonaliev, A. G. U., & Khidirov, N. G. (2022). Social-economic significance, essence and theoreticalmethodical basis of medium-term budget practice. *Science and Education*, 3(12), 991-996.
20. Xidirov, N. G. I., & Qarshiyeva, M. A. Q. (2022). Islomiy bank xizmatlarini joriy etish orqali tijorat banklarini aholiga xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish masalalari. *Science and Education*, 3(11), 1067-1074.
21. Фозилчаев, Ш. Қ., & Хидиров, Н. Ф. (2017). Инвестиция ва лизинг асослари. Ўқув қўлланма. Т.: Молия, 8, 46-48.